

Policy och vägledning för vilt och skogsbruk i södra Sverige

Skogen och viltstammarna ska förvaltas så att skogens alla nyttigheter tas tillvara samtidigt som det övergripande målet är att uppnå hög ekonomisk avkastning på skogsgården utifrån de naturliga förutsättningar som finns.

- Södra står bakom Svenskt skogsbruks mål för skog och klövvilt.
- Den enskilde skogsägaren ansvarar för viltförvaltningen på den egna fastigheten. Ägande och brukande av skogen är vägledande för Södras ställningstaganden i frågor som rör skog och vilt.
- Skador av vilt på växande skog ska minimeras och betetrycket får inte vara så stort att det styr valet av barrträdsdrag vid förnygring. Viltskador begränsas i första hand genom jakt.
- En adaptiv viltförvaltning beaktar ekologiska samband och den samlade effekten av bete från allt klövvilt som älg, kronhjort, dovhjort och rådjur.
- Hägn och viltavskräckningsmedel accepteras inte som generell åtgärd för att klara förnygringar av barrträd.
- Södra tar aktiv del i den svenska viltförvaltningen på alla nivåer och arbetar för samverkan i dess olika former – på frivillig grund.
- Rovdjur utgör en naturlig del av den svenska faunan där förvaltning av rovdjur kräver hänsyn till människors ekonomiska och sociala intressen på landsbygden. Förekomst av rovdjur som leder till att jakten försvåras får inte leda till ökade betesskador på växande skog.
- Mer lövinblandning eftersträvas som bidrar till biologisk mångfald och mer allsidig fodertillgång. Särskilt begärliga trädsdrag som rönn, asp, sälg, ek och tall sparas regelmässigt vid skogsskötseln.
- Möjligheten till skyddsjakt ska användas vid omfattande viltskador.
- Regelbundna betesinventeringar ska genomföras. Riktad viltforskning eftersträvas för ökad kunskap om lämpliga åtgärder i praktisk viltförvaltning.
- Södra sprider information om skog och vilt samt initierar utbildnings- och rådgivningsinsatser för medlemmar, förtroendevalda och berörd personal. Grundutbildning genomförs för Södras representanter i viltförvaltningen.

VÄGLEDNING TILL SÖDRAS VILTPOLICY

Föreningsstyrelsens beslut om skog och vilt i balans

Skogen producerar både ekonomiska och sociala nyttigheter till gagn för hela samhället. Skogen och viltstammarna, i första hand klövviltet, ska förvaltas så att dess värden främjas och utvecklas. Hänsyn tas till viltet och människors upplevelser av jakt och natur samtidigt som viltförvaltningen ska utgå från ägandet och brukandet av jord och skog. Det skapar skog och vilt i balans.

Södras övergripande mål är att uppnå hög ekonomisk avkastning utifrån de naturliga förutsättningar som finns på den enskilde skogsägarens fastighet.

Viltbetning från klövvilt orsakar allt oftare stora skador på skogen vilket leder till betydande kostnader för enskilda skogsägare. De senaste decenniernas ökande klövviltstammar har lett till lokalt omfattande betesskador.

Syftet med Södras viltpolicy är att balansera skogliga och jaktliga intressen så att skador på växande skog minimeras och konflikter kring jakt och vilt begränsas.

Södra stöder samhällets mål att viltförvaltningen ska vara ekosystembaserad och adaptiv. Den ska vara baserad på ett relevant fakta- och kunskapsunderlag. Skogsbrukets gemensamma målformuleringar för att uppnå en god balans mellan klövvilt och tillgängliga foderresurser ska vara vägledande.

Viltpolicyn ska vara ett stöd för medlemmar, förtroendevalda och personal vid ställningstaganden som rör viltförvaltningen i alla dess delar. Södras ambition är att denna viltpolicy bidrar till goda och konstruktiva samtal i viltförvaltningen.

Beslutades av Södras föreningsstyrelse 2014-06-17.

Svenskt skogsbruks mål för skog och klövvilt

Svenskt skogsbruk samarbetar genom enskilda skogs-företag, skogsägarföreningar och LRF för att uppfylla den adaptiva klövviltförvaltningens intentioner. Skogs-bruket strävar efter balans mellan klövviltstammar och fodertillgång för att uppnå hög skogsproduktion och livskraftiga viltstammar av god kvalitet. Huvudmål och mätbara mål har tagits fram i samverkan och revideras vid behov. Målen speglar skogsbrukets samlade syn på hållbart skogsbruk.

Huvudmål

1. Det ska vara möjligt att i hela Sverige föryngra skogs-
marken med lämpligt trädslag. Andelen tall och andra
betesbegärliga trädslag i ungskogar ska öka inom de
älgförvaltningsområden där trädslagen idag har
reducerats till följd av klövviltbete.
2. Sju av tio föryngrade tallstammar ska vid fem meters
höjd vara oskadade.

På älgförvaltningsnivå ska minst 70 procent av
Äbin-inventerade tallar ha förutsättningar att förbli
oskadade av klövvilt vid fem meters medelhöjd.

I tallbestånd innebär detta att antal oskadade
stammar per hektar vid fem meters medelhöjd vid
olika boniteter minst ska uppgå till:

T28	1600
T24	1400
T20	1200

För att säkerställa att målet nås används ett nyckel-
tal för hur stora årliga färsk skador enligt Äbin som
kan accepteras. Nyckeltalet för acceptabel färsk skada
anges per älgförvaltningsområde och varierar med
bonitet och skadehistorik, vanligen mellan två och
fem procent.

3. Rönn, asp, sälg och ek ska kunna bli trädbildande
i hela Sverige där de är naturligt förekommande.
Konkurrensstatusen för rönn, asp, sälg och ek (RASE)
ska öka på älgförvaltningsområdesnivå. Detta innebär
att där trädslagen förekommer ska en större andel
trädividider ha en höjd som är minst lika hög som
medelhöjden hos barrträden.

Södras kompletterande mål

I södra Sverige finns fler viltarter och ofta i större populationer än i övriga landet. Dessutom förekommer fler trädslag, främst olika lövträd och andra betesbegärliga trädslag. Därför har målformuleringarna kompletteras för att passa sydsvenska förhållanden:

- Granbetning, barkflängning och barkgnag, utöver enstaka stammar på beståndsnivå, accepteras inte.
- Hägn accepteras inte som generell åtgärd för att klara förnygringar. Undantag kan göras för särskilt betesbegärliga trädslag såsom exempelvis hybridasp och ek.
- Skador orsakade av vildsvin som medför stora konsekvenser för skogsbruket, bland annat på vägar, diken och hägn minimeras.

Viltförvaltning och hållbart skogsbruk

En majoritet av Södras medlemmar är certifierade enligt PEFC och FSC och har därmed förbundit sig att sköta skogen så att den garanterar en hållbar skogsproduktion samtidigt som naturvärden främjas och bevaras. Åtaganden som görs vid certifieringen kolliderar med skador som uppkommer vid hårt betestryck.

Betesskador på växande skogar ger ökade kostnader för skogsägaren, främst genom produktions- och kvalitetsförluster men även högre avverknings- och förnygringskostnader. Det leder till minskade skogsskötselalternativ, sämre markutnyttjande och lägre ekonomiskt utfall. Betestrycket får inte på ett betydande sätt styra trädslagsval vid förnygring.

Ett ökat betestryck innebär att betesbegärliga trädslag som rönn, asp, sälg, ek och tall tillsammans med mjölkört och bärris blir hårt betade och får svårt att etablera sig. Sammantaget bidrar det till minskad biologisk mångfald i landskapet. Åtgärder för att avvisa vilt accepteras inte för att förnygra barr och i förekommande fall löv.

Förvaltningsmål för klövvilt ska i första hand baseras på skadefrekvenser, naturgiven fodertillgång, foder-sammansättning, viltstammarnas kvalitet, rovdjurs-tryck och viltolycksstatistik. En adaptiv viltförvaltning kräver kontinuerlig fakta- och kunskapsinsamling där adaptivitet betyder anpassning. Det utgör grunden för åtgärder som ska göras på enskilda fastigheter och viltförvaltningsområden.

Samhället, markägarna och jägarna har ett gemensamt ansvar för att inventera och analysera såväl betesskador som klövviltstammarnas storlek och utbredning. Resultatet ligger till grund för att ta fram mål och förvaltningsplaner.

Samhället och berörda myndigheter har en skyldighet att ta fram tillräckliga resurser för att löpande genomföra, följa upp och utvärdera förvaltningsmålen. Värdefull virkesproduktion och biologisk mångfald kan garanteras först när det ekologiska samspelet fungerar. Viltförvaltningen måste därför omfatta alla hjortdjurslag.

1 älg = 2 kronvilt = 4 dovvilt = 7 rådjur

Generellt anses att sex-sju rådjur, fyra dovvilt och två-tre kronvilt motsvarar samma betestryck som av en vuxen älg. Hänsyn måste således tas till rådjur, dov- och kronvilt när man bedömer avskjutningsbehov och mål för vinterstam av älg.

Det samlade betestrycket från alla klövvilt förorsakar stora skador på ungskog. Som regel är älg- och rådjurs-skador de mest allvarliga, men lokalt kan skador av kron- och dovvilt vara omfattande. Särskilt kronvilt är en allvarlig skadegörare då den gnager och flänger bark på vuxen skog. Den ekonomiska förlusten för skogsägaren blir omfattande då värdet på en stor andel av rotstockarna förstörs på kort tid.

Möjligheten för den enskilde skogsägaren att motverka skador är begränsad och därför är allmän jakt på kronvilt att föredra och bör därför införas över landet.

Markägaren och jakten

Markägaren har huvudansvaret för jaktens utformning på den egna fastigheten. Frivillig samverkan inom älgskötselområden rekommenderas men ska ske utifrån beslut, medverkan och inflytande från berörda fastighetsägare. Markägaren företräder fastigheten vid jaktlig samverkan om inte markägaren överlåtit till annan att företräda denne.

Reglering av viltstammar sker främst med jakt under ordinarie jakttid och med den flexibilitet i avskjutningen som situationen kräver. Skydds jakt bedrivs när den ordinarie jakttiden inte räcker till och stora koncentrationer av vilt riskerar att göra stor skada på skog och grödor. Ärenden om skydds jakt ska behandlas skyndsamt av berörda myndigheter.

Det är det samlade betestrycket från allt klövvilt som ska vägas in när skador och behovet av skydds jakt ska värderas.

Södra och dess medlemmar deltar aktivt i den svenska viltförvaltningsmodellen med älgförvaltningsområden, älgskötselområden och licensområden. Markägarnas inflytande, erfarenheter och kunskaper ska tas tillvara i arbetet.

Samverkan med andra aktörer inom viltförvaltningen sker på lokal, regional och nationell nivå. En viktig del av Södras viltarbete är att initiera och medverka i projekt, erfarenhetsutbyte och ställningstaganden som rör alla markägare.

Södra ska aktivt medverka till att utveckla och förmedla ändamålsenliga avtal vid jakträttsupplåtelse samt främja användandet av stadgar för älgskötselområden, där markägarnas inflytande i viltförvaltningen kommer till sin rätt.

Viltvård och foderskapande åtgärder

Tillgången till foder är en begränsande faktor för storlek och kvalitet på viltstammarna. Det är ett aktivt skogsbruk med hög tillväxt i traditionella föryngringar som genererar den stora foderbasen för klövviltet. Det samlade betestrycket på begärliga indikatorväxter, som mjölkört och bärris, ger viktig upplysning om fodertillgången.

Med biotopförbättrande åtgärder och anpassad skogs-skötsel kan fodertillgången för viltet ökas. Dessa åtgärder bidrar i jämförelse med produktionen på hyggen och ungskog endast marginellt till födotillgången men bör utnyttjas där det går. Södra och markägarna känner ansvar för att öka foderresursen till exempel tall.

I samband med återväxtåtgärder, röjning och gallring bör bärbärande buskar som en, rönn, fågelbär liksom sälg, asp, ek och andra begärliga foderväxter sparas. Foderstråk kan skapas utmed ledningsgator, exempelvis genom toppning av främst tall och löv. Utifrån naturgivna förutsättningar på enskilda fastigheter kan foderproduktion stimuleras på andra marker som impediment och angränsande öppen mark.

Det är viktigt att produktion av foder i ledningsgator sker i samråd med ledningsägaren.

Kunskaps spridning är viktigt för att åstadkomma effektiva viltvårdsinsatser i samband med skogsbruks-åtgärder. Skötselåtgärder ska följa Södras övriga rekommendationer och riktlinjer.

Foder och utfodring

Södra anser att utfodring endast ska användas under svåra vinterförhållanden och i förekommande fall med för arten lämpligt, naturligt foder. Utfodring som leder till direkta eller indirekta skador på skog och grödor är inte acceptabel.

Vilt ska hållas i de tätheter som den naturgivna fodertillgången medger.

Hjortdjuren är anpassade till vårt skandinaviska klimat och ska i första hand överleva med det foder som de naturgivna förutsättningarna medger. Även under normala vintrar klarar sig de flesta klövvilt utan stödutfodring. Åtgärder som biotopförbättringar och andra viltvårdande insatser kan ibland vara av godo om det syftar till att minska skador i jord- och skogsbruket.

Rovdjur

Rovviltstammarna är en naturlig del av skogens biologiska mångfald. Södra respekterar samhällets miljömål med ansvar för bevarandet av livskraftiga rovdjursstammar.

Rovdjursförvaltningen måste vara långsiktig, förutsägbar och innebära rimliga konsekvenser för den enskilde markägarens ekonomi och livsmiljö.

En aktiv rovdjursförvaltning ska utgå från målet att minimera rovdjurskonflikterna. Lokalbefolkningen, markägare, djurhållare och jägare ska vara delaktiga i beslut och genomförande av åtgärder.

Vid rovdjursförvaltningen ska hänsyn tas till förutsättningarna för att jaga klövvilt. Förekomst av rovdjur som leder till att jakten försvåras får inte leda till ökade och oacceptabla betesskador på växande skog.

Samhället måste fullt ut svara för de kostnader som drabbar enskilda genom skador till följd av rovdjuren.

Övriga viltslag

Skogsskötsel metoder påverkar biotoper och livsmiljöer för en rad olika växter och djurarter. Södra och dess medlemmar verkar för ett hållbart brukande av det sydsvenska skogslandskapet. Det omfattar även förvaltning av annat jaktbart vilt än klövvilt. Vildsvin gör stor skada i jordbrukslandskapet och kräver särskild förvaltning och uppmärksamhet.

I det praktiska skogsbruket tas hänsyn till viktiga biotoper för skogsfågel som orre, tjäder och järpe liksom vattenmiljöer och våtmarker som utöver klövvilt är fundamentala för änder, vadare och andra viltarter knutna till skogslandskapet.

Utbildning och kommunikation

Information och utbildning ska riktas till medlemmar och förtroendevalda i syfte att öka kunskapen om frågor som rör skog och vilt. Det är även viktigt att upplysa allmänheten om jakten, ägande- och förfoganderätten samt viltskadornas negativa effekter på den uppväxande skogen. Södra genomför utbildning för egna viltombud och arrangerar träffar för markägarrepresentanter inom viltförvaltningen tillsammans med LRF och andra aktörer.

Södras viltdemo­gårdar syftar till att vara en mötesplats för markägare, jägare och andra intressenter där fakta om vilt samt skogs- och foderproduktion beskrivs på ett pedagogiskt och inspirerande sätt i skogsterrängen. Där finns också referenshågn för att illustrera betes­tryck vid olika förutsättningar.

Forskning och utveckling

Södra ska på olika sätt stödja och uppmuntra forskning kring skog och vilt samt medverka till att forskningen i ökad utsträckning belyser sambandet mellan viltskador och ekonomisk avkastning på den enskilda skogsgården. Erfarenheter från älgbetesinventeringar bör användas för att utveckla inventeringsmodeller. Södras viltdemo­gårdar kan fungera som referens- och försöks­gårdar.

Policydokument

Detta är ett policydokument som vägleder arbetet inom Södra för produktion av skog och vilt i balans.